

lo setge hac durat lonc temps, ab frets e ab calors e ab *destrets* de viandes; ell manà fer al bo compte d'Ampúries una cava», Muntaner (16); «per la gran fam e *destret* que aquells de la dita vila sofferien, no pogueren sperar lo dit terme», *Cròn.* del Cerimoniós (43).

Amb raó el recomana Fabra com a excel·lent substitut dels castellanismes o poc genuïns *apuro* o *apremi*, en una conversa filològica de c. 1923, car no sempre ens poden treure del pas quasi-sinònims més planers, per a gent del Princ., etc., com *maldecap*, *malestar*, *angúnia*.

En un nivell popular, el mot segueix, de tota manera, ben usual en tot el rossellonès i fins a l'Albera, i més aviat amb aquests darrers matisos: «raspa que raspa ab sa navaja, no 'n podia haver: li estirava la pell amunt y avall, y l'inglès suava de *destret*», Bosch de la Tr. (*Recorts d'un Exc.*, p. 113); «eren cinquanta-sis, que anaven a bracet --- / jo per la meua part, ne rocegavi dues, / que me donaven prou *destret!* / la una era prou joveneta --- / l'altra era vella, grossa i tortejava un poc; / marxaven pas d'acord: era un mal atelatge / ---», «tota la gent del poble aquí havia caiguda: / dones, gossos i mainatjós, / tots cridant a 'n poguer pas pus; / i jo tot roig, premit al mig, de la voluda, / o, de cops, apretat contra calca paret, / qu'encara 'n suï de *destret!*; / «l'endemà, / tenen, en se levant, una fam descarada, / i tots, en somicant, demanen a menjar; / mé 'l pare ja se la pensava / i --- els hi mostrand de lluny la xicolata i 'l pa, / els hi diu: —'quest matí, qui voldrà esmorzar, / un sou me tindrà de donar— / pobrets --- per se fer passar lo *destret* que tenien, / varen tenir de tornà 'l sou!», Saisset (*Perpiny.*, 28, 22, 45, amb la trad. «malestar, angouxa», gloss., i *Misc. Fabra*, 186; un altre encara a *Catal. del Ross.*, p. 248). Vet aquí, doncs, un cas eloqüent en què els valents catalans transpirinencs, de llenguatge tan bescantat per la gent nostra de la Península i de les Illes, ens donen una gran lliçó de llenguatge efectiu i lliure d'obsessions afrancesades o castellanitzants. A imitar!

Amb aquest *destret* no podem confondre un mot merament homònim, i de formació diferent, per bé que sigui pertanyent també a la família del llatí *stringere*, i extingit més aviat en la història de la llengua: *destret* 'districte, territori, rodalia', provinent del ll. *DISTRICUS*, -ūs, derivat de *distringere* 'destriar, separar': «los ciutadans --- de Tortosa --- són francs --- de tota leuda --- en aquesta metexa franquea són --- los genoveses e los pisanes, qui sien de Gènova y de Pisa, e de lur territori e de tot lur *destret*», *CostTort.* (ed. Ol., 415); «què-us diré? Que en tal punt se'n tornaren, que aytant com lo món dur, en França ne en tot son *destret*, no oïran parlar de Catalunya que no ls membre!», Muntaner (cap. 140). No en sé d'altre representant romànic que oc. ant. *destrech* «districte». D'ací, però, en forma sàvia *districte* [*distrits*, 1374, *DAG.*; -*icte*, 1695, Lacav.]; *districtual* [1638, *DAG.*]; *districció*; *districtament*.

Restrènyer [fi S. XIII], del ll. *RESTRINGĒRE*: «quant

lo seu coratge *restrens* ta material amor» 'despullà, descoratjà' (pf. fort ll. *restrinxit* és, de fet, el mot de l'original, p. 795), *VidesR*, f° 253r1; «qui tix, mene los peus e les mans, e lance e puix lance hun fil, e *restreny* ab lo fust, après altre e altre, etc., e axí tix e fa sa tela», StVicentF (*Serm.* I, 73.30); duplicat savi *restringir*, *restrenyiment* [Lacav. 1695]; *restrenyidor*; *restringent*; *restringible*; *restricció* [Lacav. 1695], *restrictiu* [id.], *restricte*.

¹ Aquest segueix amb vida pròpia en el seu caràcter d'adjectiu: «en sel lit faie un prom melaut, e *destret* per semblant», Reixac (*Questa*, 197.5) parlant del *Roi Mebaigñiez* i traduint «uns prom deshaitiez par semblant». I l'adv. «los conse<1>lers, qui hoïren que'l comte manava axí *destretament* que la comtessa e son fiyl deguessen estirassar e cremar ---», *Filla R. Hongria* (NCL. XLVIII, 49).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *estret* adj., *estret* m., *estreto* m. i adj., *estretir*, *estreta* f., *una estreta* de mà, *estretor*, *estretura*, *estretesa*, *estretúria*, *estretejar*, *estretenc*, *estrenyeda*, *estrenyitat*, *estrenyedor*, *estrenyor*, *estrenyó*, *estrenyiment*, *estrenyement*, *estrenyedura*, *estrenyedor* (cf. supra), *estrenyent*, *astrènyer*, *astringir*, *astringent*, *astringència*, *astricció*, *astrictiu*, *astricte*, *astrènyer*, *costrènyer*, *constrènyer*, *constrènyent*, *constricció*, *constrictiu*, *constrictor*, *constrictura*, *constringent*, *estricte*, *estrictement*, *destrènyer*, *destret*, *destret* 'districte', *districte*, *districtual*, *districció*, *districtament*, *restrenyer*, *restringir*, *restrenyiment*, *restrenyidor*, *restringent*, *restringible*, *restricció*, *restrictiu*, *restricte*.

³⁵ *Estrenyinar*, *estrenyinator*, V. *esteranyinar* (TERANYINA) *Estrenyor*, V. *estrènyer*

ESTREP, mot germà de l'oc. ant. *estrep* (o *estriup*, *estrieu*), fr. ant. *estrieu*, *estrief* (avui *étrier*), i també del cast. i port. *estribo*, d'origen no ben segur si bé és molt probable que sigui germànic; és versemblant que el cat. *estrep* i la forma occitana i francesa vinguin d'un fràncic *STREUP, i la cast. i portuguesa, de la seva correspondència *STRIUP(s) en gòtic, si bé el fet és que aquestes formes no estan documentades directament en germànic (i la forma coneguda allà és bastant diferent: ags. *stigeráp*, angl. *stirrup*, a-al. ant. *stëgarëif*, avui *stegreif*, esc. ant. *stigreip*). □ 1.ª doc.: 1279.

⁴⁰ Com a nom de l'estrep propi tenim ja la forma moderna en Muntaner: «que siam al camp de la batalla, en Bordeu --- e Nós irem així con a escuder vostre --- e-us tendré l'estrep con muntarets, e-us tai<1>aré davant, a taula» (Casac. II, 64.17, § 89); i en molts textos dels Ss. XIV i XV: «tart cavalca bé / qui 'n l'estrep no l creix lo pè» en la compilació de «Proverbis aràbics» de Balari; «axí con ell exia de la ciutat, cavalcant en un cavall per anar a la batalla, una fembra vídua acostà-s al seu *strep*» en una de les historietes aplegades per Ag. en el seu *Recull d'Eximplis* (§ 367, p. 326);